

De zaak rustig op scherp zetten

Wie is er bang voor scherprijperij? Die vraag staat centraal in een veel besproken bundel over polarisatie in het integratiedebat. Met bijdragen van **Evelien Tonkens, Afshin Ellian** en anderen.

Leidt politieke en maatschappelijke polarisatie waarin standpunten scherp tegen elkaar worden afgezet op den duur tot meer begrip? Is harde polarisatie, ook al doet ze wel pijn, uiteindelijk een betere manier om met maatschappelijke tegenstellingen om te gaan dan de op consensus gerichte aanpak van zachte heelmeesters?

Om een antwoord te zoeken op zulke brandende kwesties bracht de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling onlangs advies uit aan het kabinet. Tegelijkertijd verscheen een interessante bundel met derden artikelen van deskundigen. De titel, *Polarisatie: bedrijvend en verrijkend*, geeft het brede

scala aan opvattingen weer die aan bod komen.

Polarisatie is een onmisbaar element van de politiek, betoogt de Leidse rechtsfilosoof Afshin Ellian in een doorwrocht wijsgerig betoog. Fons van de Vijver, hoogleraar crossculturele psychologie in Tilburg, gaat nog een stap verder: polarisatie is een universeel en onontkoombaar fenomeen, dat zich voordeet wanneer verschillende maatschappelijke groepen hun relatie tot elkaar moeten bepalen.

Leo Lucassen, hoogleraar sociale geschiedenis in Leiden, wijst er op zijn beurt op dat de meeste sombere voorspellingen uit het verleden over integratie in West-Europa niet uitgekomen zijn. Historische parallellen laten zien dat ondanks grote tegenstellingen tussen migranten en de autochtone bevolking hun integratie binnen enkele generaties redelijk succesvol verliep. De politologen Joop van Holsteyn en Annemarie Walter beschrijven in een verrassend artikel

hoe negatieve, sterk polariserende verkiezingscampagnes vaak juist een positieve uitwerking hebben. De kiezers worden meer bij de politiek betrokken, de standpunten van partijen worden scherper uitgewerkt en afgebakend.

Al deze auteurs zijn het erover eens dat er wel grenzen aan de polarisatie moeten worden gesteld. De wij-zij tegenstelling mag niet in een vriend-viand vertoog onttaarden, stelt Ellian. De negatieve beelden kunnen lang blijven voortbestaan, ook al beantwoorden ze niet meer aan de maatschappelijke werkelijkheid, waarschuwt Lucas-

sen. Met het laatste punt komen we bij de tegenstelling tussen beeld en werkelijkheid. Uiteindelijk is het eigenlijk best redelijk gaat, zowel met de langzame maar gestage verbetering van de positieve allochtonen, als met de opvattingen over hen van autochtonen. Die laatste zijn, zo laat Van de Vijver

zien, al zo'n tien jaar stabiel en neutraal. Men is niet echt enthousiast over de multiculturele samenleving, maar wijst haar ook niet af. Extreme posities pro of contra zijn eerder in de media bij columnisten en opinielers te vinden dan bij de bevolking zelf.

In het mediadebat worden standpunten vaak uitvergroet, waarbij zowel argumenten als feitelijke ontwikkelingen er bekaaid afkomen. Het pijnlijke is ondertussen dat dit in deze bundel zelf afen toe ook het geval is.

De bestuurskundige Willem Trommel maakt zich bijvoorbeeld vooral zorgen dat 'polarisatie zo weinig weerwoord krijgt'. Hij veegt zonder er inhoudelijk op in te gaan de vloer aan met onder andere het standpunt van Ellian, wiens genuanceerde artikel ironisch genoeg precies aan zijn eigen bijdrage voorafgaat. Polarisatie is volgens Trommel verkeerd als 'het mensen teveel pijn gaat doen'. En wie het maatschappelijk

debat aangaat mag dat volgens hem alleen maar doen als hij of zij daarbij consensus beoogt.

Net als Halleh Chorasht, zijn collega management van diversiteit en integratie aan de Vrije Universiteit, acht Trommel polarisatie verwerpelijk en gewaarlijk. Het extreme anti-polarisatiestandpunt lijkt hier wel erg losgezongen van de maatschappelijke werkelijkheid.

Nog een lijn die zich in veel van de artikelen aftekent, is het vaak onderschatte belang van de economie. Historisch gezien begint integratie altijd met arbeid', betoogt de jurist Egbert Dommering. Scholing, een baan, actieve kennis van de taal van het land waar men woont, dat is belangrijker dan de cultuur en religie die tegenwoordig vaak centraal worden gesteld.

Sociaal wetenschapper Evelien Tonkens en filosoof Tsjalling Swierstra wijzen er in een originele gezamenlijke bijdrage op dat vooral laagopgeleide mannen in de huidige gefeminiseerde dien-

steneconomie het moeilijk hebben. Een extreme polarisatie tussen *wij* en *zij* is dan vaak een gemakkelijke oplossing om het zelfrespect dat men niet meer in de arbeid vindt, op te kritiken. Of de economische crisis tot een verscherping van tegenstellingen zou kunnen leiden, is een vraag die in de bundel helaas nog niet meegenomen is.

Maar ook zonder deze actualisering biedt *Polarisatie: bedrijvend en verrijkend* genoeg uitdagend materiaal om veel populaire vooroordelen te ontkrachten en veel vaststaande meningen te herijken.

Hans Achterhuis

★★★★★
Polarisatie: bedrijvend en verrijkend

Essays onder redactie van de Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling

SWP 256 pagina's, € 19,90

ISBN 978 90 8850 013 8